

TIT. XII.

De Homicidio voluntario, vel casuali.

146 **H**omicidium est violenta hominis occisio ab homine facta. c. 41. 23. q. 5. l. 1. tit. 8. p. 7. ibi: *Homicidium est latin, tanto quere decur in romane, como matamiento de ome. Hominis occisio afera, vel bruto facta non homicidium, sed pauperies dicitur ex Rubr. Inst. ff. Si quadrupes pauperem fecerit. Homicidium, aliud est voluntarium, aliud casuale. Voluntarium est, quod ex voluntate, seu animo occidendi, quomodocumque committitur. Et dicitur etiam dolosum. Et potest fieri, vel directe, & est, quod quis committit expresse volens, & intendens hominem occidere: v. g. si pugione aliquem hoc animo percuciat: vel indirecte, quod scilicet, quis committit, non expresse intendens occisionem; sed ponendo causam propinquam moraliter certo, & non tantum per accidens inferentem occisionem; v. g. si ubi multus populus est congregatus, aliquis scopulum splodet, vel sagittam emittat, & aliquis occidatur: vel si foeminam pregnantem quis graviter percuciat, & sequatur abortus. Rursum: homicidium voluntarium, aliud est iustum, seu licitum; aliud illicitum, & iniustum. Iustum, & licitum, quod etiam dicitur necessarium, est quod quis ad sui ipsius necessariam defensionem cum moderamine inculpatae tutelae, committit. c. 18. b. t. l. 2. l. 3. l. 4. C. ad Leg. Cornel. de Sicar. vel quod fit publica auctoritate Magistratus habentis jus gladii ad delicta punienda. Vel si in bello iusto fiat; imo & quilibet privatus potest occidere bannitum seu proscriptum. Hispani: Encartado, in territorio Principis proferibentis. Ille enim dicitur bannitus, qui publica auctoritate est declaratus reus mortis: nec ipsis bannitis licitum est se defendere, sicut reis ad mortem damnatis, qui ad supplicium deferuntur non licet occidere Ministros iustitiae, filij parentes, nec e contra, etiam bannitos, non possunt occidere: quia hoc repugnat charitati ex Jure Naturale ortae. Nec Clerici in Sacris possunt bannitos occidere, cum non possint, etiam iuste in causa sanguinis, sententiam proferre. Lacroix l. 3. p. 1. n. 79. §. 816.*

Illicitum, & iniustum est homicidium, quod extra dictas circumstantias, cum animo occidendi committitur, vel in rixa subito exorta, vel proditorie, vel ex insidijs, vel per asalinum, vel per veneficium, hoc est per veneni prorektionem, vel alio modo in debito. Homicidium casuale est, quod praeter intentionem committentis fit. Et est merè casuale, si nullo modo sit voluntarium; v. g. si non fuit periculum praevium, vel ad periculum praevendum diligentia sufficiens fuit adhibita, & sequatur ex actione, alias licita, & honesta, quae cum periculo homicidij nullam habeat connectionem, ut constat ex c. 13. c. 14. c. 23. b. t. sic praeter omnem intentionem Cophalus Proxim occidit: Sum ratas esse feram telumque volatile misit. Procrisaras. Si vero homicidium sequatur ex actione, alias illicita, vel praevio periculo non sit sufficiens diligentia ad illud avertendum adhibita, dicitur casuale culpabile, ut in c. 7. c. 19. b. t. c. 38. D. 50. praedictas distinctiones asserunt. l. 13. l. 14. tit. 6. p. 1. l. 1. tit. 8. p. 7. & satis insinuatur in c. 41. 23. q. 5. ibi: *Si homicidium est hominem occidere, potest tamen occidere aliquando sine peccato: nam & miles Hostem, & Judex, vel Minister ejus nocentem, & cui forte invito, atque imprudenter telum manu fugit, non mihi videntur peccare, cum hominem occidunt. Sed homicidae isti appellari non solent. Cum homo iustus occiditur. Lex eum cecidit, non tu.*

147 Ad poenas homicidij voluntarij injusti incurrendas, cum hoc odiosum sit, debet sequi mors in effectu; arg. c. 4. de Cler. non resid. Suar. de Censur. D. 44. sect. 2. Gonz. in c. 11. b. t. n. 5. Unde si mors per miraculum impediatur, vel postquam aliquis jam est mortuus, saepius ex rabie ab inimico percucitur, non erit homicidium, etiam si truncec cadaver, & in partes fecerit. Deinde, est necessarium, quod simul cum morte, etiam animus occidendi conjungatur, ac proinde si praeter intentionem sequatur mors: quia quis solum intendebat percutere, vel vulnerare, cum animus occidendi desit, non est homicidium directe, ac perfecte voluntarium. Suar. de Censur. D. 44. sect. 1. n. 4. Cum tamen animus, & propositum praesumatur, prout verba, vel facta declarant, adesse animum occidendi praesumitur, nisi occidens probet, talem animum adfuisse. l. 1. C. ad Leg. Cornel. de Sicar. Menoch. de Praesump. l. 6. p. 5. n. 2. vel alia fortiori praesumptione ipse

ipse occidens juvetur; v. g. si consanguineum, vel amicum occidat, vel si instrumentum, quo occidit minus aptum sit adhuc effectum; v. g. si clavi, aut cucuma percussit. l. 1. §. 3. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. vel si manu occidat. Gom. Var. 3. cap. 3. n. 17. Tunc enim occidendi purgatio per juramentum indicitur. Licet enim antiquitus conatus, vel affectus ad occidendum, ut homicidium puniretur. l. 7. l. 8. l. 9. C. ad Leg. Cornel. de Sicar. Hodie tamen consuetudine universali conatus, etiam quando ad proximum actum pervenit, non ordinaria homicidij, sed alia extraordinaria poena plectitur. Clar. §. fin. q. 92. n. 2.

148 Jure Civili homicidium, etiam si non sit qualificatum. Hodie poena mortis plectitur, §. 5. Inst. de Public. judic. & quidem indilincte, nulla habita ratione ad nobilitatem, sicut antiquitus in l. 3. §. 5. ff. ad Leg. Corn. de Sicar. l. 15. tit. 8. p. 7. Haec enim mortis poena, etiam Jure Divino in homicidas pronuntiata est. Gen. 9. v. 6. *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Levit. 24. v. 17. Qui percusserit, & occiderit hominem morte moriatur. Matth. 26. v. 52. l. 3. tit. 23. lib. 8. R. C. ibi: Mandamos, que qualquier que matare a otro, aunque lo mate en pelea, que matara por ello, salvo si lo matare defendiendose. Si aliquis alium vulneraverit, qui post aliquod intervallum est mortuus, si de positione Medicorum, vel Chirurgozum, qui sub juramento suam opinionem sincere edicere tenentur, vulnus erat lethale, agresor, ut homicida punitur, nulla habita ratione malae curationis, vel aliarum circumstantiarum. c. 18. b. t. Si liquido constet, vulnus non esse lethale, sed ex imperiia, vel negligentia, vel alia causa vulneratum perijisse, absolvitur agresor a poena ordinaria. Idem est, si dubium sit, an vulnus sit lethale. Siquidem, quando de vita hominis agitur probationes dubiae non sufficiunt ad mortis poenam decernendam. l. fin. C. de Prob. & melius est in dubio absolvere nocentem, quam innocentem condemnare. l. Absentem, §. ff. de Penis. Si plures ex conditio; & communi consilio ad homicidium concurrant, etiam si unus tantum occidat, omnes poena ordinaria homicidij puniuntur. l. 3. ff. ad Leg. Jul. d. Vi privata. Gonzal. in c. 18. b. t. n. 4. Si tamen in rixa subito exorta plures contra aliquem insurgant, si de occisore constet ipsa poena ordinaria, caeteri ex-*

traordinaria plectuntur. Si non constet, neque per tormenta, vel alias probationes veritas possit detegi, omnes attentis circumstantijs poena extraordinaria puniantur: nullus tamen propter incertitudinem poena mortis plectendus est. Gonzal. in c. 18. b. t. n. 4. Clar. §. Homicidium, n. 38. Covarr. in Cl. Si furiosus, b. t. p. 2. §. 2. num. 5. Si homicidium sit omnino casuale, nulla poena punitur. Si aliqua culpa fuit in causa pro qualitate culpa imponitur poena. l. 12. l. 13. tit. 23. lib. 8. R. C. Qui in ebrietate aliquem occidit cum praevisione talis occisionis poena extraordinaria plectitur. l. 6. §. 7. ff. de Re milit. non vero poena ordinaria. Legis Corneliae, quia haec solum homicidio commisso ex proposito, & dolo imponitur. l. 1. §. 1. & 3. l. 7. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. secus est si animo occidendi, se in ebriavit. l. 6. §. 7. ff. de Re milit. Covarr. in Cl. Si furiosus, b. t. p. 3. n. 4. Clar. §. fin. q. 60. n. 12. Menoch. de Arbitr. cas. 326. n. 3. Qui calore iracundiae alterum occidit, regulariter non liberatur a poena ordinaria homicidij; arg. l. 16. §. 2. ff. de Penis: nisi ira utrum rationis pervertat: quod raro praesumitur: tunc enim poena mitiori punitur. Poena ordinaria homicidij punitur, qui Titium volens occidere, occidit Cajum: nam talis ignorantia non tollit malitiam respectu homicidij in genere. Covarr. in C. Alma, p. 1. §. 10. n. 4. Gonzal. in c. 11. b. t. n. 12.

149 Homicidium praemeditatum, quod cum deliberatione, & occidendi proposito fit, quia atrocius crimen, quam homicidium simplex est, ideo etiam gravius punitur. Tale potest fieri. 1. ex insidijs, quando scilicet, ex dolosa machinatione, innoceum alterius fit more latronis, qui improviso invadit praetereuntem. 2. Proditorie, quando scilicet, non praecise per insidias, & dolum occidit, quis eum, qui damnum non timet; sed occidit sub specie amicitiae incautum, & nihil praeventem. In nostra Hispania sic punitur. l. 10. tit. 23. l. 8. R. C. ibi: *Todo hombre, que matare a otro a traicion, o aleva, arrastrado por ello, y enforquenlo: y todo lo del traydor ayalo el Rey, y del alevoso aya la mitad el Rey, y la otra mitad sus herederos: y si en otra qualis lo matare sin derecho, enforquenlo, y todos sus bienes hereden sus herederos, y no peche el homicidio. Et in l. 10. tit. 26. lib. 8. R. C. dicitur: Otrora, todo hombre, que ficiera muerte segura, cas en caso de aleva,*

et la mitad de sus bienes pertenecen a nuestra Camara: y toda muerte se dice segura, salvo aquella que fuere fecha en pelea, o en guerra, o en rina. Et in L. 15. tit. 23. lib. 8. R. C. dicit Rex: Mandamos, que qualquiera persona que matare, o hiriere a otro con arcabuz, o pistoleta, por el mismo caso sea avido por alexofo, y pierda todos sus bienes, la mitad para nuestra Camara, y Fisco, y la otra mitad para el herido, o herederos del muerto; y no entendemos en ningun caso remitir la dicha pena. Laté Accv. in ips. Leg. & alij. 3. Fit per Assassinium. Assassini fuerunt quidam infideles, qui ex quibusdam falsis opinionibus movebantur ad occidendos Christianos. Hodie Assassinos vocamus etiam fideles, qui ob pecuniam quempiam interficiunt. Ad probationem adeo atrocis criminis probabilia argumenta sufficient. c. 1. b. t. in 6. Etiam ad poenam capitale infligendam. Farin. Prax. Crim. q. 123. num. 46. Barb. in c. 1. b. t. in 6. n. 20. De Jure Canonico Assassinus, etiam fidelis, imò defensores, fautores, receptatores excommunicantur. Item mandans alterum per Assassinum occidere, etiam si mors non sequatur. c. 1. b. t. in 6. & quidem excommunicatio est late sententia, non tamen reservata. Barbos. in c. 1. b. t. in 6. Etiam infames fiunt post criminis declarationem. Tales etiam deponuntur a dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio post sententiam declaratoriam: amittunt privilegium Clericale, dummodo degradentur: diffidantur a toto populo Christiano, ita ut saltem post sententiam declaratoriam criminis a quolibet privato, impunè possint occidi: privantur immunitate Ecclesiastica asyli, præter irregularitatem, quæ est communis omnibus homicidijs. Barb. c. 1. b. t. in 6.

150. Sicut alium non licet occidere, vel mutilare, sic ulli permittitur, se ipsum mutilare, vel occidere: quia nemo est Dominus membrorum suorum. L. 13. ff. ad Leg. Aquil. Et qui hoc facit privatur Ecclesiastica sepultura, si in statu peccati mortalis deciderit, & bona confiscantur, nisi ex impatiencia, vel tristitia, vel alia causa se occiderit. In nostra Hispania omnia bona ipsius confiscantur. L. 8. tit. 23. lib. 8. R. C. Aliquando potest excusari a peccato tale homicidium, si scilicet ex speciali inspiratione oriat, ut in aliquibus Martyribus, qui se flammis objecerunt. Et in Sanfone, qui cum Philistinis, concussis columnis Templi se

oppressit. Miles non potest etiam cum periculo vite stationem deserere. Damnatus ad mortem per famem potest ablinere, etiam a cibo clam sibi oblato. Condemnatus ad mortem per venenum, potest, & juxta aliquos, tenetur illud bibere. Miles potest ad turrim hostium evertendam, vel ad hostes destruentium, pulverem nitratum incendere, & si sciat se obruendum: sicut Elazar, qui ut Regem occideret, elephanti se supposuit, illumque occidit occidendus ab ipso. Machab. 1. 6. v. 43. & potest quis mergere, vel incendere navem, ne cum gravi Reipublicæ damno ea hostis potiat. In naufragio potest quis alij tabulam cadere, & ad servandam Principis vitam potest se ictu, vel telo objicere, & amici ad mortem injustè damnati vices subire. Mulier potest sectionem ventris permittere, ut infans baptizetur: non tamen ad hoc tenetur. Ad fugiendum incendium potest quis ex alto se precipitare, multoque magis licet pelle infectis servire. Catholico opranti martyrium licitum est non fugere & carere: quamvis facile possit. Nam etiam si in his casibus propriæ vite periculum imminet, tamen mors tunc præter intentionem sequetur. Similiter est probabile, quod quis non teneatur sectionem rupturæ, vel tibie abscisionem pati, etiam cum periculo vite: nam ut alter dixit: Non est tanto digna labore salus. Fœmina ob pudicitiam tuendam licitè se exponit periculo mortis, non permittens curari ab homine in partibus verendis, ut fecit Regina Catholica Elisabetha. Licitum tamen est mutilationem procurare, quando hæc ad corporis conservationem, est necessaria: juxta illud: Ut corpus redimas ferrum patieris, & ignem. Et potest quis amputare sive manus, ut liber à catena, evadat mortem, etiam licitum, & meritorium est, carnem moderatè macerare, ut spiritui sit subjecta: modo non sit cum notabili periculo vite, vel membrorum: nam hoc peccaminosum esset. Non tamen licet prætextu castitatis servandæ, se mutilare: multoque minus ob conservandam vocem, quamvis hoc praxis, & aliqui DD. pro servitio Ecclesiæ licitum censent. Non tamen tenemur vitam positive prolongare: & possimus respuere medicinas, citra mortis periculum. Lacroix, L. 3. p. 1. ex n. 769. alios citans pro utraque parte.

151. Homicida, vel mutilans, vel vulnerans aliquem, si hoc non faciat ad pro-

propriam defensionem cum moderamine inculpata tutelæ, sed contra justitiam commutativam, peccat vulnerando, tenetur ad damna ipsi læso, vel suis parentibus filijs, consanguineis, vel suis hæredibus, vel creditoribus secuta. Et quidem, si dolosè, & cum peccato gravi hoc fecit, in conscientia tenetur ante omnem Judicis sententiam, restituere, sic obligante justitia commutativa. Si verò tantum culpa juridica intervenit, non tenetur ante Judicis sententiam. Hinc reficere debet vulnerator expensas in curatione vulnerati factas. c. 1. de Injuris; & compensare tenetur lucrum, quod haberet, ex suo officio, si vulneratus non esset. Pro vita, vel pro membro nihil debet restitui: nam vita hominis, est altioris ordinis, quam pecunia. Si tamen ex cicatrice damnum aliquod resultaret; v. g. quia fœmina ob ejus fecunditatem, vel deformitatem ex cicatrice provenientem nuberet difficilius hoc esset recompenandum. Soto de Just. lib. 14. q. 6. art. 3. Navar. in Man. cap. 15. n. 22. Si verò ex vulnere nullum damnum sequatur, vel si damnum secutum sit condonatum à parte, nihil restituendum est: imò consuetudine plurium locorum, quando homicida ultimo supplicio damnatur, nihil ultra restituitur.

152. Nunc de irregularitate resultante ex homicidio agendum est: quia ea præcipuè ad nostrum Jus Canonicum spectat. Irregularitatem incurrit. 1. Qui homicidium voluntarium injustum, etiam simplex committit. Etiam si in lucem nondum sit editus occisus; v. g. si quis abortum fœtus animati procreet. c. 5. e. 20. b. t. L. 14. tit. 6. p. 1. Qui volens occidere Titium occidit Cajum verè homicida, & irregularis est. Suar. de Cens. D. 45. secus si volens occidere feram, hominem occidat: nam tunc illa occisio respectu hominis est involuntaria. Suar. de Cens. D. 45. sect. 6. n. 18. 2. Qui dat causam propinquam, & efficacem mortis; v. g. si venenum propinet, etiam si mors post longum tempus sequatur. Nam damnum cenietur dare, qui illius causam dat. c. fin. de Injur. L. 15. ff. ad Leg. Corn. de Sicar. 3. Qui alium lethaliter percussit, vel vulneravit, etiam si ab alijs sit omninò interemptus, est irregularis, & etiam si non consistat vulnus lethale esse, si consistat de animo occidendi, qui ex qualitate armorum præsumitur, dum tamen ita vulneratus, postea perisset, etiam ab alio percussus; arg. c. 18. b. t. Imò

etiam quando non lethaliter, quis alterum percussit, si hic postea ab alio, à quo propter vulnus irrogare nequit, sit occisus, sit etiam irregularis nam qui primo percussit, causam, vel saltem occasionem dedit homicidio; arg. c. 18. b. t. Similiter quis incurrit irregularitatem, si occasione vulneris mors secuta sit, quamvis non immediatè ex vulnere; v. g. quia febris, vel inflamatio supervenit, quam non potuerunt Medici imperiti curare: quia rei illicitæ operam danti effectus imputatur. c. 11. e. 12. b. t. Secus est, si causa sit prolixè extrinseca, quia Medicus, vel ipse æger nocivum medicamentum adhibuit, cum vulnus fuisset leve, & nullomodo periculofum. c. 12. b. t.

153. Quattò: etiam fit irregularis, qui truncat, vel mutilat membrum alterius. c. fin. D. 55. e. 8. Ne Cler. vel Monac. c. 4. de Raptor. c. fin. b. t. in 6. Ad hanc irregularitatem incurrendam requiritur amputatio membri. Nec enim sufficit, si vulnus infligatur, etiam cum sanguinis copiosa effusione. Suar. de Cens. D. 44. sect. 2. n. 6. Membrum est illa pars corporis, quæ habet functionem, seu officium ab aliarum corporis partium officio distinctum: & est quasi integrum instrumentum proximum alicujus actionis, ut oculus, auris, nasus, lingua, manus, pes, manumilla fœminarum, & similes: juxta illud Apost. Rom. 12. v. 4. Omnia membra corporis non eundem actum habent. Gonz. in c. 11. b. t. n. 6. quorum operationes sunt videre, audire, odorari, loqui, tangere, ambulare, &c. ut notat D. Gregor. in c. 1. D. 89. Varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis, servat, & pulchritudinem præsentat. Dentes verò, cartilaginosis, vel auris, vel pars carnis, non sunt membra: imò, nec digitus, juxta L. 1. ff. de Adilitio Edict. junct. Gloss. sed quia hoc est dubium, petenda erit dispensatio ad cautelam. Suar. de Cens. D. 44. sect. 2. n. 9. & ita declaratum est à Congreg. 13. Jul. 1687. In dubio, an aliqua abscisio sit mutilatio declarat Ordinarius, qui in dubio in irregularitatem inclinabit, quia supponitur certa mutilatio. Suar. de Cens. D. 44. sect. 2. n. 8. Qui abscidit membrum inutile aridum, vel impeditum ad suum officium, si est omninò mortuum, nec amplius informatum anima, non est irregularis, quia est quasi non membrum: secus erit, si adhuc sit vivum, quia tunc abscidit, & mutilat quod verè est membrum humanum. Suar.

de *Cens. D. 44. sect. 2. n. 11.* Qui alium notabiliter, citra mutilationem, deformat; v.g. vulnerando, ita ut ad ordines nequeat promoveri, non est irregularis: quia hoc non est in jure expressum. *c. 18. de Sentent. excomm. in 6. Suar. de Cens. D. 44. sect. 2. n. 12.* Imò, qui sine abscissione membrum alterius, ita debilitat, ut aridum, & inutile ad operationem reddat: quia hoc non est mutilare, proinde non incurrit irregularitatem. *Suar. de Cens. D. 44. sect. 2. n. 5.* Sic Judex, qui torquendo reum, membrum ejus inutile reddit, non est irregularis.

154 Non solum qui per se occidit, vel mutilat est irregularis: sed etiam ille, qui est causa moralis efficax talis homicidij. Hinc irregularis est i. mandans homicidium, mutilationem, vel abortum, si hæc ex mandato sequantur. *c. 8. D. 50. c. fin. b. t. in 6.* nam qui per alium homicidium facit, per se ipsum facere censetur. *c. 72. de Reg. jur. in 6.* Si verò non sit secutum homicidium, irregularitas non incurritur. Nec tunc incurritur, quando mandatarius, etiam sine mandato, erat occisurus, quia mandans non fuit causa homicidij, licet voluntatem habuisset in illud ipsuendi: nisi suo mandato fuisset causa, ut saltem citius mandatarius occideret. Irregularis fit, etiam si tantum tacite mandat, imò etiam si mandans protestetur, se nolle, aliquem occidi, sed tantum verberari, cum verberatio sit injusta, si ex tali verberatione, etiam ex malitia mandatarij, qui fines mandatj excessit, mors sequatur: imò etiam si ipse mandatarius, præter mandatj intentionem occidatur: cogitari enim poterat, & debebat mandans, ex tali causa, talem occisionem, posse sequi. *c. fin. b. t. in 6. ibi: Is, qui mandat, aliquem verberari, licet expresse inibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius fines mandatj excedens mutilat, vel occidat: cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitare.* Si verberatio licita est, ut quando Pater, Filium, Dominus, Servum, Magister, Discipulum mandat verberari, si mandatarius fines mandatj excedendo occidat, vel mutilat, non imputatur mandanti, nec fit irregularis. Culpa enim cessante, etiam poena irregularitatis cessat; *arg. c. 60. de Appellat.* Si mandans revocet expresse, vel tacite mandatum occidendi, ita ut ad notitiam mandatarij potuerit pervenire, etiam si manda-

tarius occidat, non imputatur mandanti, siquidem revocata ejus voluntate, jam non est causa moralis homicidij, cum mandans solum voluntate influat, tenetur tamen non solum ex charitate, sed etiam ex justitia, hoc mandatum, quomodo possit impedire; v.g. monendo occidendum, saltem in communi, suæ vitæ insidias parari, &c. Alias erit irregularis ob injuriam alteri factam, et cuius damna impedire ex justitia tenetur. *Suar. de Cens. D. 44. sect. 3. ex n. 6.*

155 Secundo: consules homicidium est irregularis, si hoc in effectu sequatur, & consilium sit illius causa moralis: quia sine eo alter non erat occisurus. Si verò etiam sine consilio alter occisurus erat, consulens non fit irregularis, nisi tali consilio saltem influxerit in alterius voluntatem, ut citius, vel crudelius homicidium committat. *c. 8. D. 50. c. 6; b. t. l. 14. tit. 6. p. 1.* Nec sufficit revocare consilium, ut demandato diximus: siquidem adhuc rationes causæ homicidij subsistebant, sunt illius causa moralis, ac proinde consulens erit irregularis. Debet ergo, ut se ab irregularitate liberet, diluere, & enervare rationes, quibus homicidium suavit, vel saltem hoc pro viribus procurare: nam tunc ablata causa morali à consulente, amplius non debet ipsi imputari effectus. *Suar. de Cens. D. 44. sect. 3. ex n. 11.* Qui auxilium, vel opem fert, si sit causa propinqua homicidij, vel cooperando directè: v.g. vulnerando: vel indirectè: v.g. occiditorem comitando, & animando sua præsentia, vel detinendo occidendum, ne fugiat: cum in his casibus verè homicidio cooperetur, vel physice, vel moraliter, irregularitatem incurrit. *c. 6. b. t. l. 14. tit. 6. p. 1.* Quando plures ad aliquem occidendum concurrunt, omnes incurrit irregularitatem, non solum si ex conditio, & communi consilio aliquem, ad ipsum occidendum, aggreantur, etiam si unus tantum occiderit. *c. 6. b. t. c. 5. de Penis.* Sed etiam si in rixa subito extorta, contra aliquem plures insurgant: sive aliquis eum certò occiderit, sive ignoretur occidens, vel vulnerans, sive vulnus sit læthale, sive non: omnes irregulares sunt: quia omnes sunt veluti una causa moralis occisionis. Nam etiam si aliqui non videntur, cooperantur occisioni, præstando auxilium, animum, & favorem occisori, vel impediendo occisum, ne se defendat; *arg. c. fin. 23. q. 8. Suar. de Cens. D. 45. sect. 3.*

sect. 3. n. 9. Si verò aliquis lapide projecto ex domo sit occisus, & ignorentur à quo ex habitantibus sit projectus, nullus fit irregularis in foro externo, sed unusquisque suæ conscientie est relinquendus: quia de nullo in particulari constat, deliquisse, nisi probetur: & melius est, nocentem dimittere quam innocentes punire. *L. 5. ff. de Penis. Suar. de Cens. D. 45. sect. 3. n. 11.*

156 Qui non impedit homicidium, cum possit, etiam si ex odio interno faciat hoc, si solum ex charitate illud impedire tenetur, non fit irregularis, cum hæc irregularitas in jure non sit expressa; *arg. c. 18. de Sentent. excomm. in 6.* quia cum homicidium sit peccatum contra justitiam, non censetur moraliter occisioni cooperari, qui justitiam non violat. *Suar. de Cens. D. 45. sect. 4. n. 3.* Irregularis tamen fit, qui ex justitia tenetur homicidium impedire, ut Magistratus respectu suorum subditorum: Dominus respectu servorum: Pater respectu filiorum, & contra: & non impedit, cum sine gravi incommodo impedire possit. Nam sic omititens peccat contra justitiam, & cooperari occidendi creditur, estque causa moralis homicidij. *c. fin. 23. q. 3.* sic Judices non obviantes homicidia irregulares sunt, & qui se obligavit aliquem defendere, si non defendat, & filij, & vassalli si patrem, & dominum non defendant: Advocatus, & Procurator, qui dolose defensionem omiserunt, ut reus ad mortem damnaretur, quia hi omnes ex justitia mortem alterius tenentur impedire. *c. 7. 23. q. 3. ibi: Qui non repellit à Socio injuriam si potest, tam est invitio, quam ille, qui facit.* Hinc medicus culpabiliter omititens aliquem ægrotum curare, si is moriatur, erit irregularis, si stipendium à Civitate recipiat; si tamen nullum recipiat stipendium, irregularis non erit. Etiam irregularis erit Gubernator navis, qui post susceptum regimen, illud deseruit, & imperitio commisit, si inde fuit secutum naufragium; vel si Pater filio, Dominus servo, Maritus uxori alimenta negaverint, & fame pereant. Et quicumque elemosynam neget pauperi fame pereanti: qui scit homicidium occultè tractari, & illud non revelat: si ex justitia revelare tenetur, erit irregularis; secus si ex justitia non tenetur. *Gonzalez in c. 11. b. t. n. 7.* Irregularis est ille qui parato succurrere mandat, ne fucurrat, sed patitur alterum occidi secuto homicidio, & si mandatarius, cui

prohibet, ex justitia non teneatur succurrere: quia talis mandans contra justitiam delinquit, & positive consilio, vel mandato cooperatur. Qui verò per fraudem, vim, aliamve injuriam alterum à defensione occidendi retrahat fieret irregularis, quia contra justitiam occisi ageret. Nam licet defendere volens ad id solum ex charitate tenetur, alter verò habet jus, ne ista defensio ab alio per injuriam impediatur. Similiter irregularis est ille, qui ramum abscondit illi, qui cum infumine mergeretur, illum apprehenderat. *Gonzal. in c. 11. b. t. n. 7. Suar. de Cens. D. 45. sect. 4. per tot.*

157 Licet qui ratum habet percussio-nem Clerici suo nomine factam excommunicationem Canonis incurrat: quia sic est expresse dispositum, in *c. 23. de Sent. excomm. in 6.* cum è contrario expressum non sit, habentem ratum homicidium factum suo nomine irregularem fieri, non est censendus irregularis; *arg. c. 18. de Sent. excomm. in 6.* quia cum rati habitio sit posterior homicidio, nequit esse ejus moralis causa; nec quoad hunc effectum rati habitio æquiparatur mandato, licet æquiparetur, quoad culpam. *c. 10. de Reg. jur. in 6.* Hanc sententiam tenent, *Gloss. in c. 8. D. 50. V. Aut consilio. Suar. de Cens. D. 44. sect. 3. n. 24. Covar. in Cl. Sifuriosus, b. t. p. 2. §. 1. n. 4. Gonz. in c. 17. b. t. n. 2. contra Sylv. V. Homicidium, l. 1. q. 7. Navarr. in Man. cap. 27. n. 233. & alios.* Imò nec fit irregularis etiam positive consentiens in homicidium, etiam si verbis consensum exprimat, si aliter non concurrat, vel insinuat efficaciter in illud animando, auxiliando, vel aliter cooperando. *Suar. de Cens. D. 44. sect. 3. n. 21.*

158 Homicidia, præter irregularitatem dictam, si Laicus est, incurrit excommunicationem sententia ferenda. *c. 20. 24. q. 3.* si Clericus deponendus est ab ordine, & officio. *c. 12. D. 81. & in arcum Monasterium detrudendus est. c. 6. §. fin. b. t. Hodie ejus loco, ad carceres, vel triremes damnatur: & si incorrigibilis sit, degradatus traditur b. achio seculari. *c. 10. de Judic. beneficij antea obtentis per sententiam privandus est. Suar. de Cens. D. 44. sect. 4. n. 33. Garcia de Benef. p. 11. cap. 10. n. 39. & alij.* Deinde, sit inhabilis, non tamen fit incapax, ad beneficia Ecclesiastica obtinenda. *Trid. sess. 14. de Reform. cap. 7.* ac proinde collatio beneficij facta Clerico homicidæ non est ipso jure irrita,*

sed tantum prohibita. *Suar. de Cens. D. 44. sect. 4. n. 34.*
 159. Alia irregularitas ex homicidio etiam iusto incurritur: non ex culpa: nam si iustum supponitur, culpa carere debet, sed tantum ex inhabilitate, etiam sine culpa propria, ut accidit in irregularitate proveniente ex defectu natalium. Nam condemnare malefactorem ad mortem, vel mutilationem non est peccatum, quia ex præcepto iustitiæ faciendum est. *Exod. 22. v. 18. ibi: Maleficos non patieris vivere. c. 45. c. 46. c. 47. 23. q. 4. c. 21. b. t.* Nam salus Reipublicæ expolit, malefactores occidere, ne tamquam putrida membra reliquum corpus inficiant: imò, ut in c. 47. 23. q. 4. dicit *D. Gregor. Si quos igitur violentos, si quos adulteros, si quos fures, vel alijs pravis actibus studere cognoscitis, Deum de eorum correctione placere festinat.* Hæc ergo irregularitas provenit ex defectu lenitatis. c. 3. c. 4. 23. q. 5. quæ Clericis adeo necessaria est. Quo enim pacto ille qui alienum sanguinem voluntariè, quamvis laudabiliter fudit, representabit personam Christi mississimis, qui pro nobis, & sanguinem proprium fudit? Ideo Ecclesia iudicavit, non esse tales ad incrementum Missæ Sacrificium admittendos. Nec enim in lege veteri Deus voluit Templum sibi adificari à Davide, qui multum sanguinem fudit, sed à Salomone pacifico. *D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 3. Greg. Lop. in L. 17. tit. 6. p. 1. Gonzal. in c. 11. b. t. n. 10.* etiam apud Gentiles effusores sanguinis ab altari arcebantur, & ideò, Æneas sic loquitur apud *Virgil. Æneid. L. 2. Tu genitor cape sacra manu patrisque Penates: me bello è tanto digressum, & cade recenti, atrectare nefas, donec me sumine vivo ablavo.* Ex defectu ergo huius lenitatis sunt irregulares. 1. Judex sententiam sanguinis, vel mutilationis proferens. c. 1. *D. 51. c. 29. 23. q. 8. c. 5. c. 9. Ne Cleric. vel Monach.* vel aliam similem, ex qua mors rei sequatur; v. g. si denegat alimenta, vel in carcerem detrudat, in quo veri similiter ipse morietur. *Gonz. in c. 11. b. t. n. 10. 2. Affectores consiliarij, & alij, qui suo suffragio, vel consilio, talem sententiam promovent. Suar. de Cens. D. 47. sect. 1. n. 4. Gonzal. in c. 11. b. t. n. 10. 3. Accusator, vel denunciator, si agat criminaliter, ad vindictam publicam coram Judice sæculari in causa mortis, vel mutilationis digna: etiam contra poenam sanguinis protestetur: nam protestatio est contraria factò, si delictum*

poenam sanguinis mereatur. 4. Advocatus accusatoris, si agat ad vindictam publicam, & non tantum civiliter. 5. Testes, qui deponunt in causa, ex qua ad mortem reus damnetur, etiam si protestentur, nolle ad causam sanguinis concurrere. Nam revera influunt. Si tamen à Judice cogatur testis Laicus deponere, etiam contra reum, benignior sententia tenet, cum irregularitatem non incurtere. Clericus tamen à nullo Judice potest cogi contra reum deponere: quia præcipere illicitum, & gravosum, pro reo bene potest Clericus deponere. 6. Notarius, seu Tabellio scribens, subscibens, dictans, vel recitans sententiam mortis. c. 9. *Ne Cler. vel Monach.* 7. Ministri iustitiæ sententiam sanguinis exequentes, & omnes reum ad mortem deferentes, & ad custodiam committentes Judicem. Denique, omnes, qui auctoritate publica ad prolationem, vel executionem sententiæ actu concurrunt: ut scalam applicantes, qui campanam pulsant, ut reus capiatur, & omnes, qui ex parte occidentis concurrunt, active, & effeciatè ad sententiam mortis. *Navar. in Man. cap. 27. ex n. 208. Suar. de Cens. D. 47. sect. 2. & seqq.*

160. Non sunt irregulares, etiam si ad sententiam sanguinis concurrant. 1. Summus Pontifex: liquidem, superior est, & non ligatur jure Ecclesiastico, à quo hæc provenit irregularitas; arg. c. 6. de *Elect.* adeo, ut etiam si aliquem propriis manibus occidat, non est irregularis. *Suar. de Cens. D. 44. sect. 3. n. 1. contra Bald. & alios.* 2. Inquisitores, Comissarij, & Consultores, etiam si apud Judicem sæcularem instet, ut reus comburatur. Sic ob favorem fidei dispensationibus. *Paul. IV. & S. Pio V. Teste Peñ. ad Eym. in Direct. Inquisit. p. 2. com. 20. Suar. de Cens. D. 47. sect. 1. & n. 10. 3. Judex Ecclesiasticus, qui reum degradatum brachio sæculari tradit, si intercedat pro reo ne morte puniatur. c. 27. de *Verb. signif. L. 6. tit. 6. p. 1. ibi: Pero el Perlado debe rogar por el, que le oya alguna merced, si quisiere. Suar. de Cens. D. 47. n. 12. 4. Prælati Ecclesiastici, vel Episcopi, qui sæcularem jurisdictionem, cum jure gladij exerceant, si causas sanguinis in generali, imò & in particulari delegent adjecta clausula: ut causa cognita faciant iustitiam c. fin. *Ne Clerici, vel Monach. in 6. nam tunc solum remotè concurrerent, cum mandatum solum ad administrationem dirigatur, ac proinde non habet locum.***

c. 72. de *Reg. jur. in 6. ubi dicitur, quod per se facere cenetur, quod quis per alium facit. Secus est, si jubeant determinatè, ut certa personæ mors, vel mutilatio inferatur. Nam tunc concurrerent immediatè, imò si Judex appellationis sit si sententiam mortis severiorem à Judice inferiori latam mitiget, etiam mortem infligendo, probabiliter non est irregularis, quia sententia tunc potius est actus misericordiæ, quam severitatis. 5. Advocatus rei, & Testes pro eo deponentes: quavis accusator ex eorum depositionibus ad mortem condemnatur ob calumniam; quia hoc præter intentionem sequitur. 6. Advocatus rei, etiam si eo in causa succumbente reus ad mortem damnatur: nisi hoc ex imperitia, culpa, vel negligentia advocati proveniat, nam tunc licet irregularis ex delicto injustitiæ commissio, non tamen ex defectu lenitatis. 7. Judex accusator, testis, &c. qui ad sententiam sanguinis concurrunt, si mors non sequatur, v. g. si Judex tantum reum julsit flagellari. c. 4. de *Raptor.* Vel etiam si ad mortem damnavit, si ex indulgentia tamen Principis sententia non fuit executioni mandata. Nec est irregularis Judex, qui ad tritremes damnavit reum, licet hic ibi decedat; quia talis sententia nec mortem, nec membri mutilationem continet. *Conz. in c. 11. b. t. n. 10. 8. Accusator accusans coram Judice Ecclesiastico, etiam criminaliter, & sine protestatione, & etiam si accusatus ob delictum debeat tradi brachio Sæculari non fit irregularis. Quia non censetur accusator magis ad mortem, quam Judex ipse Ecclesiasticus concurrere. 9. Accusans, etiam coram Judice Sæculari de crimine, quod poenam mortis non meretur, etiam si Judex ex sua malitia, vel fortè, ex alijs delictis postea detectis, reum ad mortem condemnet, quia hoc est præter accusantis intentionem, & ad talem mortem solum remotè, & per accidens occurrit.**

161. Decimo, quilibet Laicus, vel Clericus sine metu irregularitatis potest denunciare, vel accusare coram Judice Sæculari, etiam sine protestatione, crimine nondum commissum, sed quod imminet ab alio faciendum in præjudicium Reipublicæ, vel Tertij: etiam si accusans persona extranea sit. Dummodo hoc non aliter possit averti: ad hoc enim Lex charitatis, & Jus Naturale obligant, ac proinde nulla est irregula-

ritas, à jure imposta; arg. c. 8. de *Accusat.* ibi: *Accusasti aliquem, & per tuam accusationem occisus est, nisi pro pace hoc feceris, quadraginta dies in pane, & aqua peniteas.* Si verò aliquis pro persona extranea, agat coram Judice Sæculari, etiam civiliter de crimine commissio poena mortis condigno, erit irregularis: etiam si protestetur, se poenam sanguinis non intendere; arg. c. 2. b. t. in 6. *Suar. de Cens. D. 47. sect. 2. n. 16. 11.* Potest quis sine irregularitatis incurfu alterum accusare civiliter coram Judice Sæculari in causa propria, vel suæ Ecclesiæ, vel patriæ, vel parentum, vel conjunctorum: etiam si aliud remedium subesse ad damnum recuperandum: & etiam si tali accusatione facta, Judex poenam mortis, vel mutilationis, utpotè condignam delicto, imponat: quin, & potest reum capere, & tradere judici; arg. c. 19. §. *Ad ult. b. t.* Dummodo protestetur (expressè quidem, nec fat est, se tacite fiat) se nolle poenam sanguinis, vel mutilationis infligi, sed tantum, se satisfactionem damni illati intendere. c. 2. b. t. in 6. Hæc protestatio ab irregularitate liberabit accusatorem, Laicum, vel Clericum; etiam si fictè fiat, vel cum interno desiderio supplicij sanguinis: quia Ecclesia non judicat de internis. Ita tenent *Covar. in Cl. Si furiosus, b. t. p. 2. §. 5. num. 2. Suar. de Cens. D. 47. sect. 2. Barbof. in c. 2. b. t. in 6. n. 9. Gonz. in c. 11. b. t. n. 10. Syl. V. Homicidium, 2. q. 8. Nav. in Man. cap. 27. n. 226. & alij. 12.* Nec sunt irregulares Princeps, etiam Ecclesiasticus, condens Leges infligentes poenam mortis: nec Professor docens in Scholis Leges poenales in genere, & quasi in abstracto: nec condecorator, si Judicem hortetur, Leges servare, punire delicta in genere: secus in particulari, loquendo de certa persona: nec Jurisperitus, etiam Clericus; qui etiam de aliquo reo in particulari Consultus, an sit dignus morte, si tantum explicet, quid Leges statuunt, nihil suadendo circa rei punitionem. Nec confessarius, qui cogit reum ad delictum morte dignum confitendum in judicio, quando juridicè interrogatur, nec si hortetur, ne appellet à sententia iusta: neque si Judici negat absolutionem Sacramentalem, quia non punit morte reum ea dignum: quia hi omnes tantum remotè, & præter intentionem concurrunt ad mortem. Siquidem eo-

rum intentio est, vel bona gubernatio Reipublice, vel conscientia poenitentium, &c. 13. Nec irregulares fiunt opifices furca, scilicet gladii, & quia tantum sunt causa remota mortis. Qui vero scalam applicant, vel laqueum afferunt: quia proxime ad mortem cooperantur, irregulares fiunt. Sicque fiunt irregulares, qui moment carnificem, ut cito amputet caput, vel reum hortantur scalam ad furcam ascendere, &c. Secus vero qui prater intentionem reum hortatur in via procedere, vel jumentum pungit: nam licet inde mors acceleretur, parum pro nihilo reputatur, & per accidens sequitur. 14. Nec irregulares fiunt Laici, vel Clerici, qui etiam ex vana curiositate supplicio sanguinis assunt: nam licet hoc non minus ac sententiam sanguinis proferre Clericis prohibeatur. *In c. 9. Nec Cler. vel Monach. hoc preceptum, vel consuetudine est abrogatum, quoad spectatores tantum, vel debet intelligi de presentia autoritativa, & eorum, qui ad sententiam aliquomodo cooperantur. Gloss. ibid. Navar. in Man. cap. 27. n. 214. Suar. de Cens. D. 47. sect. 4. n. 10. Gonz. in c. 11. b. t. n. 10. Denique Judai, Pagani, vel alij quicumque infideles non baptizati, etiam si Judices fuerint in causa sanguinis, non fiunt irregulares: quia cum sint extra Ecclesiam, hac lege non obligantur. c. 8. de Divort. Suar. de Cens. D. 40. sect. 7. n. 3. Si vero postea baptizentur, manet ille defectus lenitatis impediens, illos ordinari: quia cum hic defectus non oriatur ex culpa, & per baptismum solum peccata deleantur, dicendum est, talem defectum manere. L. 17. tit. 6. p. 1. ibi: Si alguno que fuesse de otra ley, se oviesse acertado en hacer tal justicia como essta, ante que se tornasse Christiano embargarle, y a el homicidio que asi oviesse fecho, de manera, que se non podria despues ordenar: como quier que non lo embargaria la muerte, que huviesse fecho en otra guisa, como non debia, e non por razon de justicia, si despues quel fuesse baptizado quisiesse rescibir Ordenes, e essto todo por bien Santa Eglefia, porque en matar omes por justicia non ya peccado ninguno, porque el Derecho lo manda; e pues que pecado, y non yace, non se tuelle por el baptismo, que lava todos los peccados. Si vero occisus, sive per homicidium injustum, sive per justitiam sit infidelis, irregularitas contrahitur. c. 5. D. 50. quia in occisionem cujuslibet hominis invenitur, vel eadem culpa, vel*

idem defectus lenitatis: ac proinde irregularis est, qui occidit infantem in utero matris, dum animatus sit, vel etiam excommunicatum, vel bannitum. *Suar. de Cens. D. 44. sect. 3. n. 4.*

162. Omnes, qui militantibus in bello injusto cooperantur, vel ad pugnam exhortando, vel arma prabendo, vel campanam pulsando ad seditionem, vel ad arma capiendam, vel alio quocumque modo juvando: etiam sarcinas custodiendo, fiunt irregulares etiam si ipsi nullum occidant: dummodo aliquis ex parte contraria, etiam si sit unicus occidatur, vel mutiletur: quia omnes sunt veluti una causa moralis homicidij. c. 4. D. 51. c. 6. §. fin. b. t. Hac tamen irregularitas non ex defectu perfectae lenitatis, sed potius ex homicidio injusto oritur. Et de bello injusto intelliguntur. *Textus in c. 5. de Paen. & c. 6. §. fin. b. t.* Si vero nullus occidatur, irregularitas non contrahitur non solum a Laicis, sed nec a Clericis: quoniam his specialius ad tale bellum concurrere prohibeatur. *In c. 5. 23. q. 8. c. 9. Ne Cleric. vel Monach. & ut in princ. caus. 23. q. 8. notatur, quando Christus dixit Petro converte gladium tuum in vaginam, fuit idem ac dicere: In exemplum patientia gladium tuum, id est, haec tibi concessum in vaginam converte: & tantum spirituale gladium, quod est Verbum Dei, in mactatione veteris vite exerce. Item Ambrosius dicit: Arma Episcopi lachrymae sunt, & orationes. Nec irregularitatem incurrunt, qui in tali bello assunt tantum ad milites in spiritualibus juvandos, vel pacem componendam. *Nav. in Man. cap. 27. n. 218. & 224. Suar. de Cens. D. 47. sect. 5. & alij.* Qui pugnant in bello justo offensivo, seu agresivo, quod scilicet causa Reipublicae indicitur publica, & suprema, autoritate ad vindicandam injuriam illatam, damna componenda, vel res ablatas recuperandas, si non propria manu occidant, vel mutilent, etiam si alij mutilent, vel occidant, non fiunt irregulares. c. 3. de Cler. perens. arg. a contrario. c. 24. b. t. *Suar. de Cens. D. 47. sect. 6. n. 4.* licet enim omnes veluti una causa moralis homicidij censentur, non omnes incurrunt irregularitatem: quia dant operam rei licitae. Clerici, qui armati nomen militiae uederunt accepto stipendio, etiam si moraliter sit certum, nullum occidisse, vel mutilasse, fiunt irregulares ex *Declar. S. Cong. 18. Jan. 1703.* & ipso jure beneficium, etiam patronatum, amit-*

amittunt. Extra hunc tamen casum non incurrunt irregularitatem Clerici in bello justo pugnantem, & nullum occidentem propria manu; *arg. c. 24. b. t.* licet talis pugna propria manu graviter, & sub varijs poenis Clericis prohibeatur. c. 5. 23. q. 8. c. 5. de Paen. Pugnantem vero in bello justo offensivo, si proprijs manibus, aliquem occiderint, vel mutilaverint, etiam si in hoc non peccent, fiunt irregulares, ex defectu lenitatis Christianae. c. 1. D. 51. c. 24. b. t. *Navar. in Man. cap. 27. n. 215. Suar. de Censur. D. 47. sect. 6. n. 6. Barb. & Gonz. in cap. 24. b. t.* Qui pugnant, vel occidunt, vel mutilant in bello defensivo necessario suscepto ad Ecclesiam, vel Patriae defensionem, & injuriam ipsis illatam repellendam, nullam irregularitatem incurrunt. c. 2. de Immunit. Eccl. Siquidem magis favorabilis est Patriae defensio, quam vitae propriae; *arg. L. 3. de Primi. pil. Suar. de Cens. D. 47. sect. 6. num. 2. Gonz. in c. 24. b. t. n. 2.* & Laicis non sufficientibus, etiam si Clerici, vel Religiosi pugnent, non fiunt irregulares: secus si Laici sufficientes; *arg. c. 24. b. t.* Laici tamen etiam libere pugnantem in tali bello ad irregularitatem sunt immunes: secus Clerici, vel Religiosi, exceptis equitibus Melitenibus, & alijs hujusmodi.

163. Ex homicidio mere casuali, quod omni culpa vacat, non nascitur irregularitas. Si enim caret culpa, non est infligenda poena: qualis tunc esset irregularitas. c. 9. c. 13. b. t. L. 15. tit. 6. p. 1. Hinc si furiosus (perseverante furore: secus in lucido intervallo) infans, aut dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrunt. *Cl. Si furiosus, un. b. t.* Nec qui operam rei licitae dat, si prater intentionem mors, aut mutilatio alicujus sequatur; v.g. si dum campana, ad populum convocandum, pullatur, tintinabulum decidat, & aliquem occidat. Vel si in ludo pila, vel alio simili aliquis occidatur. Vel si agrotus dum levatur, vel dum ipsi Medicina a Medico praescripta porrigitur, moriatur. c. 9. c. 13. c. 15. c. 16. c. 22. c. 23. c. fin. b. t. L. 15. tit. 6. p. 1. ibi: La segunda manera, que saca el homicero de culpa, es escusa de pena, es ansi como quando algun le rigo face homicidio por ocasion, haciendo alguna labor, o otra cosa que le convenga, guardandose de hacer dano a otro quanto pudiere. Incurrunt tamen irregularitatem, qui dat operam rei licitae,

ex qua mors, vel mutilatio, alicujus secuta est, si non adhibuit diligentiam ad talem mortem, vel mutilationem impediendam. Nam talis effectus aliquomodo voluntarius est, nam licet opus, ex quo sequitur sit licitum, tamen non licite fit propter homicidij periculum, quod debuit, adhibita diligentia vitari. Sic irregularis est Presbyter, qui causa disciplinae puerum in capite percussit, ex qua percussione occubuit. c. 7. b. t. Item Clericus, qui a tergo facem non removit, in quod alius ex more insiliens, vulneratus est lethalter. c. 8. b. t. Similiter, qui mandavit alterum verberare, etiam si expressse praecipiat, ne occidatur, si verberibus occisus est a mandatario, qui fines excessit mandati: hoc enim posse accidere debuit cogitare. c. fin. b. t. in 6. vel qui tectum reficiens regulam projecit, & ea hominem occidit: si non clamavit, vel signum de more non posuerit: secus si clamando, vel alio signo monuit, ad homicidium praecavendum. L. 15. tit. 6. p. 1. Ad hanc irregularitatem in foro interno incurrendam requiritur culpa Theologica: & quidem gravis, cum irregularitas, sit poena spiritualis gravis, quae peccatum grave debet supponere, ut inter culpam, & poenam debita pro portio detur; *arg. c. 12. de Paenit. & remis. ita Sot. de just. L. 5. q. 1. art. 9. Suar. de Cens. D. 45. sect. 5. n. 8. contra Cajet. & alios.* Pro foro externo negligentiam levissimam sufficere ad irregularitatem incurrendam tenet Covar. in *Cl. Si furiosus, p. 2. §. 4. n. 9. cum alijs. Avila tamen Laym. & alij*, latam culpam esse ad irregularitatem necessariam, tenent *ex c. 7. de Paenit. & remis. junct. Gloss. V. Negligentibus*, probabilis tamen est, culpam levem requiri, & sufficere ad irregularitatem incurrendam. *Ex c. 9. b. t.* in cuius specie non potuit deficere culpa levissima. Nam cum quidam Clericus cum alio luderet, contigit, quod ille projecit illum ad terram, & tunc culellus, quem ad latus suum habebat in alterum incidit, & fortuito occubuit vulneratus. Et cum Clericus non irregularis declaratur ideo dicendum, quod, non sufficit culpa levissima ad irregularitatem. Sufficere tamen culpam levem, probatur ex specie. c. 8. b. t. Ubi ex culpa levi irregularitas nascitur: & hanc sententiam tenent Sylv. Angel. & alij, & inclinatur. *Suar. de Censur. D. 45. sect. 5. ex n. 4.* Ubi addit, quod licet omnis cul-

culpa negligentia, de qua loquimur, consistat immediate in omissione cavendi periculum homicidij, potest accidere, quod illud periculum sequatur ex alia omissione, non succurrendi periclitanti, vel non impediendi homicidium: ita, ut tota culpa consistat in omitendo; & tunc non tantum levisima, sed etiam laa culpa excusat ab irregularitate. c. 7. de Pœnit. & remis.

164 Irregularem esse illum, qui rei illicita operam dans aliquem occidit, etiam nulla omilla diligentia, ad homicidium præcavendum, indistincte tenent. D. Thom. 2. 2. q. 6. art. 8. Innoc. in c. 19. b. t. Sylv. V. Homicidium, 2. Navar. in Man. cap. 27. ex n. 220. & alij. Sed communis distinguit: an actio illicita ex se periculosa sit, & facile, inductiva mortis, vel mutilationis, vel non. Si enim actio est, ex se periculosa, & inductiva mortis: tunc irregularitas incurritur, etiam omni diligentia ad mortem præcavendam adhibita: siquidem homicidium est voluntarium, saltem in causa. Si vero actio non sit hujusmodi, tunc non incurritur irregularitas. Covarr. in Cl. Si furiosus, h. t. p. 2. §. 4. n. 10. Suar. de Cens. D. 45. sect. 5. Soto de Justit. lib. 5. q. 1. art. 9. Barbosa. in c. 9. b. t. n. 3. & alij. Hinc si imperiti exerceant Medicinam, Chirurgiam, artem ballistariam, vel torneamentum, sunt irregulares. Si Clericus, etiam causa pietatis Chirurgiam exerceat per sectionem, vel aduisionem, si mors, vel mutilatio sequatur: quamvis sit usus regulis artis irregularis sit, quia hoc ipsi specialiter prohibetur. c. 9. Ne Cler. vel Monach. Secus si mors, nec mutilatio sequatur: in dubio an mors sit secuta ex sectione, vel aduisione pro irregulari habetur. Non tamen erit irregularis, etiam si fecerit venam, & mors sequatur: quamvis alij hoc negant. Si utatur emplastro, vel alia medicina, non erit irregularis, quamvis mors sequatur: quia solum ipsi prohibetur uti sectione, vel aduisione. Nec irregularis erit, si tantum mandet, vel consulat sectionem, vel aduisionem, si ipse non faciat per se ipsum. c. 9. Ne Cler. vel Monach. c. 7. de Atrate, & qualitate. c. 19. h. t. Vid. Lacroix, lib. 7. num. 526. L. 15. tit. 6. p. 1. ibi: Ca maguer el omeillo acaciese por ocasion, e se guardasse el sacerdot quanto pudiesse de facer dano, non se puede excusar que non sea en culpa. Qui in ebrietate, non totali, alium occidit si usum rationis retineat, nec a cul-

pa, nec a poena, nec ab irregularitate liberatur: imò nec ab irregularitate erit immunis, licet se totaliter, & culpabiliter inebriat, & usum rationis amittat, si prævidit probabilitatem homicidij, vel mutilationis, ab ipso inebrietate committenda, eo quod soleat arma arripere, & ad stantes impetere. Si vero non prævidit homicidij periculum, etiam si aliquem in ebrietate occidat, non erit irregularis. Nav. Man. c. 27. ex num. 230. Barbosa. in Cl. un. b. t. n. 10. Juxta plerumque sententiam irregularis est, ille qui alium inebriavit, si ebrius aliquem occidat. Sed cum esse immunem, nisi prævidisset, illud periculum adesse, dicendum est. Gonz. in c. 11. b. t. n. 7. Nec incurrit irregularitas, si Clericus venando, hominem, putans esse fetam, occidat. Nec si ex alicujus adulterio mors adulteræ sequatur. Nam licet tam Clericus, quam adulter opus illicitum faciant, tamen tales actiones esse non habent connexionem aliquam cum morte secuta: ac proinde homicidium non imputatur ipsis. Ille, qui agitationem Taurorum procuravit, ex qua mors alicujus fuit secuta: nec ille, qui ludendi causa lapidem, in alium projecit, qui fuit vulneratus nequaquam sunt irregulares. Nec si alius ex talis lapidis ictu fuit vulneratus, & propter Medicorum imperitiam postea abijt. c. 22. b. t.

165 Quando dubium intervenit, an alicui actui sit annexa irregularitas: qui sic dubitat, non est habendus pro irregulari: quia irregularitas solum in casibus in jure expressis incurritur. c. 18. de Sentent. excom. in 6. & casus, in quo de jure dubitatur non est casus expressus in jure, si dubium facti intercedat, in quo, supposito corpore delicti, scilicet homicidio (secus est de mutilatione) dubitetur, an culpa alicujus acciderit, ipse pro irregulari est habendus: nam in tali dubio, ex dispositione expressa juris, tutior pars est eligenda. c. 12. c. 28. h. t. Si vero de corpore delicti dubitetur, an scilicet, homicidium, vel mutilatio, re ipsa acciderit, irregularitas non incurritur. Nam tunc favor rei, & defectus probationis eum à tali poena debent eximere; arg. c. 11. de Reg. jur. in 6. ibi: Cum sunt partium jura obscura, reo favendum est potius, quam actori. Item: in dubio melior est conditio possidentis. c. 65. de Reg. jur. in 6. Et ille possidet suam libertatem. Suar. de Censur. D. 40. sect. 5. Samb. in Decal. lib. 1. cap. 10. ex n. 42.

Barbosa. & Gonzal. in c. 12. b. t. Præterea: pro irregulari est censendus, qui bello justo, in quo aliquis fuit occisus, interfuit, si dubitet, an propria ipsius manu sit occisus. c. 24. b. t. dummodò dubium non sit leve.

166 Aliquando homicidium solet fieri ad defensionem vitæ, vel bonorum: & dicitur necessarium. Omni enim jure licet vim vi repellere: ac proinde, qui ad sui defensionem alterum occidit cum moderamine inculpatae tutelæ immunis omnino est à culpa, sic ipso Jure Naturali suadente. Armaque in armatos sumere jura sinunt. Nam talis occisio est defensio propria, quæ omnibus est permessa. L. 3. ff. de Just. & jur. c. 18. b. t. c. 6. de Sentent. excom. in 6. L. 2. tit. 8. p. 7. ibi: Cæ natural cosa es, è muy guisada, que todo ome baya poder de amparar su persona de muerte, queriendo alguno matar à él. L. 1. tit. 23. lib. 8. R. C. ibi: Salvo si fuisse en su defension. Nam alias viri julli, & innocentes facile à perveris, & malevolis, cum maxima Reipublice perturbatione invaderentur. c. 2. b. t. in 6. ac proinde, qui injuriam in valorem occidit, immunis est in utroque foro ab omni poena, & onere. L. 2. L. 3. C. Ad Leg. Cornel. de Sicar. & per consequens ab irregularitate. Cl. un. b. t. Ubi dicitur, quod nullam incurrit irregularitatem, qui mortem alter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat in valorem, & consequenter non solum potest in susceptis ministrare, ut planè conceditur in L. 16. tit. 6. p. 1. sed etiam ad superiores ordines ascendere, quamquam hoc negetur à prædicta Legge, ut ibid. notat Greg. Lop. V. Sobir à mayores. D. Thom. 2. 2. q. 64. art. 7. Suar. de Cens. D. 46. sect. 1. Gonz. in c. 3. c. 11. c. 18. h. t. Non solum potest quis ad sui defensionem in valorem injuriam, sed etiam, & innocentem occidere; v. g. si quis à furioso, vel à mente invadatur: vel si quis à Turcis impetatur, in quorum irremi inveniantur reniges Christiani, potest se defendere quamvis innocentes occidatur. Nam à natura habet quis jus ad se defendendum: etiam si innocentes per accidens patiantur.

167 Potest quis impunè occidere in valorem, non solum ad defensionem propriam, sed etiam aliorum innocentium: quamvis extranei sint. c. 5. & seq. 23. q. 3. c. 6. de Sentent. excom. in 6. Sic Moyses laudabiliter occidit Ægyptium, ut Hebræum defenderet, ut habetur in c. 7.

23. q. 3. & factum constat ex Aët. 7. v. 24. Ad hoc enim charitas nos obligat: nam proximum, sicut nos metipsum, diligere debemus. c. 5. & seq. 23. q. 3. Imò aliquando, justitia obligavit, ut si quis ex officio alterum defendere debeat, ut Principes, & Magistratus respectu subditorum: Milites respectu illorum, pro quibus militant: vassalli respectu Dominorum, à quibus habent feuda: filij respectu parentum. Et tunc etiam cum gravi damno proprio tenentur innocentem defendere: quod si culpabiliter omittant, non solum peccabunt, sed etiam ad damnum illatum reparandum tenentur; secus est, si tantum ex charitate obligentur: nam tunc solum sine magno sui periculo tenentur defendere innocentem: nec obligantur ad reparanda damna orta ob eorum omissionem, licet peccent. Immunitas ergo ab irregularitate est non solum, qui occidit ad vitæ propriæ defensionem, quod est regularis. Cl. 11. b. t. sed etiam, qui occidit ob defensionem proximi: quia nec ex delicto potest oriri talis irregularitas, cum tunc licite occidat, & aliquando ex obligatione Legis Naturalis, & Divinæ, qua proximum innocentem defendere debet: nec ex defectu lenitatis, cum ad hoc ipsum obliget charitas christiana, & aliquando justitia. c. 5. 23. q. 3. nec sic occidit, est voluntaria occisio sicut est Judici, siquidem Judex officium sponte suscepit: secus qui occidit ad defendendum aliquem. Nam hoc necessitate cogente facit. Sic D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. Covarr. in Cl. Si furiosus, h. t. p. 3. §. un. & alij, cum quibus hoc tenet Suar. de Cens. D. 46. sect. 3. Et licet olim D. Thom. 2. 2. q. 64. art. 2. ad 3. & plures Juristæ tenuerint, etiam ex homicidio facto à Clerico ob defensionem resultare irregularitatem, ex c. 8. D. 50. Verius tamen est nunquam fuisse impositam irregularitatem homicidio ob defensionem facto, nisi in eo excederentur defensionis limites. Suar. de Censur. D. 46. sect. 1. n. 2.

168 An possit quis licite, & sine incursum irregularitatis occidere in valorem præcisè pro defensione rerum temporalium, etiam quando nullum periculum imminet vitæ in vasi, latè disputant DD. inter quos convenit, talem occisionem, quando est mixta pro vita, & bonis licere; arg. c. 2. c. 3. h. t. L. 9. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar. Quando verò est pro solis bonis temporalibus; v. g. quia sit accepta, & ablata pecunia fugiat, quam ipsum

scopulo occidendo possum recuperare: tunc occisionem esse illicitam docent. *Gloss. in c. 2. h. t. Sylv. V. Homicidium*, 2. q. 16. n. 11. *Nav. in Man. cap. 27. n. 211. Mol. tr. 3. D. 72. n. 3. Gutierr. Laym. & alij*, præcipue ex c. 2. b. t. ubi copulativè requirit Pontifex ad vitandam irregularitatem, quod defensus sit ad se, suaque liberandum: dicendum tamen est, hanc sententiam veram esse, quando res ablata aliter potest recuperari; v. g. apud Judicem: nam tunc non servaretur moderamen inculpatæ tutelæ, vel quando res est parvi momenti: nam Innoc. XI. damnavit hanc propositionem, quæ est 31. *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei*. Arbitrio tamen Judicis est æstimanda quantitas sufficiens ad reddendam licitam talem occisionem, attenda necessitate subiecti. *Carden. Cris. Theol. dissert. 21. cap. 4. num. 82. & 90.* Hinc qui occidit alium ob defensionem rei magni momenti, & quæ aliter nequit recuperari, nullam poenam, nec irregularitatem incurrit, *arg. c. 38. D. 50.* quia hæc non contrahitur ob delictum, siquidem licite fit: nec ex defectu: quia sic occidens non autoritate publica, nec in bello, sed necessitate ad hoc cogente, occidit. Quia bona temporalia, aliquomodo æquivalent vitæ ob necessitatem ad illam conservandam; & sicut ob bona temporalia licitum est bellum defensivum: sic licet private occidere: alias improbi facile ad diripiendas res, & bona hominum allicerentur cum maximo Reipublicæ damno; *arg. c. 2. h. t. in 6. & sic docent Cov. in Cl. Si furiosus, b. t. p. 3. §. un. num. 6. Suar. de Conf. D. 46. sect. 2. ex n. 1. Gonz. in c. 3. b. t. n. 11. alios citans in c. 2. h. t.* Et quod dicit Pontifex, se, suaque liberando, debet accipi disjunctivè sic: *se vel sua liberando*, ut notat cum alijs *Gonzal. ibid. n. 4.* quæ sententia meo videri expressè invenitur decisa in c. 6. de *Sentent. excom. in 6.* vel saltem luculentè comprobatur. Invalorem famæ, & honoris licite occidi sine irregularitatis metu ex eo, quod fama, & vita, aquirantur. *c. 56. 11. q. 3. c. 10. 12. q. 1. L. 8. §. 3. ff. Quod. met. caus. tenent Sot. de Justit. lib. 5. q. 1. art. 9. Azor p. 3. L. 2. c. 1. q. 16. & alij.* Sed cum fama, etiam amissa possit alijs medijs recuperari, quod non accidit in vita: ideo, licet, quoad alia aquirantur, quoad hoc est clara disparitas, ac proinde dicendum est, hoc non licere, ut tenent *Barb. in c. 10. b. t. n. 3. Less. L. 2. de*

Just. & Jur. cap. 9. n. 79. & 82. Tilline. Layman, Cardenas Cris. Theolog. dissert. 21. cap. 2. quod roboratur ex propositionibus ab *Alex. VII. damnatis*, quæ sunt 17. *Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit: ut suppetere non videtur, si calumniator sit parvus, vel ipse Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.* 18. *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, & etiam Judicem, à quo iniqua certè imminet sententia, & alia, via non potest innocens damnari evitari.* Et 30. *damnata ab Innoc. XI. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuisse percussus, & post impactam alapam, vel ictum sustulit fugiat.* Fœmina potest occidere aggressorem suæ pudicitia, si aliter nequeat deflorationem suæ virginitalis vitare: quia virginitalis valde æstimabilis est, & ejus jactura irreparabilis: imò & licitum est infamiae realis aggressorem occidere; v. g. si alapam impingere tentet, vel fuisse ignominiosè percussus, si in vultu nequeat sine ignominia fugere. *Sot. Suar. de Censur. D. 46. sect. 2. n. 6.* Si verò in defensione honorum, vel proximi: quin, & vitæ propriæ non servetur moderamen inculpatæ tutelæ, occidens, vel mutilans erit irregularis. *c. 18. h. t. ibi: Tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam. Cl. un. b. t. L. 16. tit. 6. p. 1. & ex hujus moderaminis defectu est irregularitas incuria in casibus. Text. in c. 10. c. 18. b. t. Suar. de Conf. D. 46. sect. 2. n. 10.*

169 Moderamen inculpatæ tutelæ hæc tria requirit. 1. causam justam, scilicet quod aggressor injurte, saltem materialitè invadat; v. g. si furiosus velit occidere, si enim offensio non esset injusta, non posset esse justa defensio. *Suar. de Conf. D. 46. sect. 1. n. 7.* Hinc non potest quis se defendere contra Ministros justitiæ eos occidendo, quia non sunt aggressores injusti, cum exequantur justum mandatum Judicis. 2. Requirit modum, scilicet quod defensio proportionata sit offensioni, *c. 35. de Sent. excom. ibi: Dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio, vel rebellio exigat Clericorum. L. 5. ff. ad Leg. Aquil.*

Hinc

Hinc non licet occidere, quando aliter potest averti invasio; v. g. si sufficiat mutilare, fugare aggressorem, illum exarmare, vel prostrernere: vel si alter tantum pugno, vel baculo invadat sine periculo vitæ, aut mutilationis. *Cl. un. b. t. ibi: Qui mortem aliter vitare non valens occidit, vel mutilat invasorem.* Si quis fugiendo possit periculum invasoris vitare, occidere, vel mutilare, non potest, nisi forte fugiendo se exponeret periculo mortis: quatenus posset cadere, vel sua fuga alterum animosiores reddere, tunc enim etiam si Clericus esset non teneretur fugere, nec quando magna ipsi ex fuga reultaret infamia; v. g. si esset miles, vel nobilis: nam non minor est respectu horum jactura famæ, quam vitæ, plebejus autem, Clericus, vel Religiosus sine dedecore possunt fugere. Sic *Covarrub. in Cl. Si furiosus, b. t. p. 3. §. 1. n. 1. & 4. Suar. de Conf. D. 46. sect. 1. n. 5. Gonz. in c. 11. b. t. n. 9. Nav. in Man. cap. 27. n. 211. & alij contra alios, qui indistinctè tenent, esse irregularem eum, qui occidit invalorem cum posset fugere.* 3. *Tempus.* Scilicet, quod defensio incontinen-ti, hoc est, ipsa invasione fiat. *L. 3. §. 9. ff. de Vi, & vi armat.* vel quando vis imminet; v. g. quando invalorem ensẽm stringit, vel explodit sclopum. Nec enim tenetur quis idum, vel explosionem expectare; sed potest prævenire occidendo: quia tunc occisio esset necessaria defensio. *L. 5. ff. ad Leg. Aquil. L. 3. ff. ad Leg. Corneli. de Sicar. L. 2. tit. 8. p. 7. ibi: E non ha de esperar, que el otro le fieria primeramente; porque podria accecer, que por el primer golpe, que le diese podria morir el que fuisse acometido, è despues non se podria amparar.* Si ex intervalo fiat; quando v. g. aggressor nullam infert vim, nec aliud periculum imminet, magis esset vindicta, quam defensio. Nec possumus alium occidere; ob bona, quæ speramus, vel ad quæ jus habemus: nam *Innoc. XI.* has propositiones damnavit, quæ sunt 32. *Non solum licitum est defendere defensione occisiva, qua actu possidemus, sed etiam, ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.* 33. *Licitum est tam bareu, quam legatorio, contra injustè impediẽtem, ne vel bareditas adeatur, vel legata solvantur, se talitèr defendere, sicut & jus habenti in Cathedrali, vel prævendam contra eorum possessionem injustè impediẽtem.* An moderamen sit servatum in foro conscientia, juxta propriam conscientiam, vel opi-

Tom. II.

nionem doctorum, attentis circumstantiis extimandum est. In foro externo arbitrio, & prudentia Judicis relinquitur. *Suar. de Conf. D. 46. sect. 1. n. 7.*

170 R. Pontifex, quia supra omne jus Ecclesiasticum est, potest dispensare in quacumque irregularitate proveniente ex homicidio voluntario, vel ex mutilatione. *C. 4. de Consec. præbend. L. 14. tit. 6. p. 1. ibi: Quaelquiera que haya hecho homicidio de voluntad, non puede rescibir Ordenes, nin usar de las que ante havia, fueras ende, si el Papa dispensasse con el.* Irregularitate proveniente ex homicidio plene voluntario, sive injustum illud sit, sive etiam justum, etiam si occultum sit, & non deductum ad forum contentiosum, nequit Episcopus dispensare, ut expressè decium est in *Trident. sess. 24. de Ref. cap. 6.* E contra verò potest dispensare Episcopus. 1. In irregularitate orta ex homicidio casuali occulto, quamvis hoc ex opere illicito sit secutum. 2. In irregularitate orta ex homicidio occulto, non ex proposito, & directè; sed indirectè, & in causa intento; v. g. si quis in rixa subito exorta auctorem rixæ occidat, ne ab eo occidatur. *Suar. de Conf. D. 44. sect. 1. n. 4. & com. Doctor. 3.* In irregularitate ex homicidio occulto ad defensionem sui facta; etiam si non servetur perfectè moderamen inculpatæ tutelæ. 4. In irregularitate proveniente ex mutilatione voluntaria, quando hæc est occulta, ut contra *Mendin. Henrig. & Sanch. in Dec. L. 1. cap. 10. n. 49.* tenent *Nav. Man. cap. 27. n. 240. Suar. de Conf. D. 44. sect. 4. n. 35. Barb. in Trident. sess. 24. de Ref. cap. 6. n. 36. & alij*, quia in his casibus homicidium, quamvis illicitum, non est perfectè, & directè voluntarium, quod tantum excluditur à dispensatione Episcopi. *Trident. sess. 24. de Ref. cap. 6. ibi: Licet Episcopus in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus excepta ea, qua oritur ex homicidio voluntario: dispensare.* Quando verò delictum ex quo resultat irregularitas est ad forum contentiosum deductum, non potest Episcopus in ea dispensare. *Trid. sess. 24. de Ref. cap. 6.* cuius decisio extenditur ad delictum deductum ad forum contentiosum, etiam finito judicio per sententiam condemnatoriam: siquidem jam delictum notorium factum fuit. Sic *Barb. de Offic. Episcopi, alleg. 39. n. 35. Garcia de Benef. p. 7. cap. 11. num. 30. & est declaratum à Sacra Congr. contra Laym. L. 1. tr. 5. p. 5.*

ff

cap. 9.

cap. 9. n. 5. *Saneb. in Dec. l. 2. cap. 11. n. 21. & alios.* Potest etiam Episcopus dispensare in foro conscientie in irregularitate orta ex homicidio, etiam plene voluntario, quando hoc est occultum, si difficultis sit ad Papam recursum, & scandalum, infamia, vel aliud grave peccatum timeretur: ut possit irregularis celebrare in ordinibus, etiam sacris, quando culpa est occulta, & donec Papa dispenderit. Delictum censetur deductum ad forum contentiosum quoad dispensationem irregularitatis, quando super eo lis contestatur: & insuper requiritur, quod cum effectu potuerit probari in iudicio. Hinc, si sententia abolutoria super delicto sequatur, vel si solum fuit posita accusatio, denuntiatio, vel citatio delinquentis, potest Episcopus dispensare. *Barb. de Offic. Episc. alleg. 39. ex n. 29. Saneb. de Matr. l. 8. D. 34. n. 57.*

171 Delictum enim occultum, quoad dispensationem, manere censetur, quando neque est evidens ex sua natura, seu quando probari nequit: ac proinde non obstat, quod de eo detur suspicio, vel diffamatio, vel coram aliquibus, quibus testimonium dicere esse prohibitum, sit patratum: imò, nec sufficit, quod probari possit, si tergiversando, vel aliter possit excusari. Nam notorium non est, quod aliqua excusatione, vel tergiversatione potest celari. In nostra Societate Præpositus Generalis potest cum suis subditis Regularibus in irregularitatibus ortis ex delicto occulto, etiam homicidij, mutilationis, & enormis sanguinis effusionis dispensare. Et hæc facultas communicatur omnibus superioribus, & confessorijs, quibus ipsi eam commiserint, exceptis casibus bigamie; homicidij, mutilationis, & enormis effusionis sanguinis, qui Præposito Generali reservantur, ut *Const. ex Comped. Privil. Societ. V. Dispensatio. §. 5. & 6.* quoad alias Religiones statuta specialia attendantur. Commissarius Cruciatæ, vel delegati ab ipso possunt in irregularitatibus omnibus dispensare, nisi procedant ex homicidio voluntario, simonia, apostasia à fide, hæresi, aut mala ordinum susceptione, aut ex celebratione Missæ, & aliorum Divinorum officiorum. Ad materiam homicidij, prout respicit actus internos, pertinent hæc propositiones damnatæ ab *Innoc. XI.* scilicet 10. *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.* 11. *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.* 13.

Si cum debita moderatione facias, potest absque peccato mortali de vita alicujus tritari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum. 14. *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem, ut malum patris, sed ut bonum cupientis: quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.* 15. *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis, à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias, indè ex hereditate consecutas.*

TIT. XIII.

De Torneamentis.

172 Torneamenta, quæ detestabiles nundinæ, vel ferie in c. 1. b. t. nuncupantur, sunt hastiludia, vel pugnæ equestres, in quibus milites, & nobiles congregati solent ad virium, & audaciæ ostentationem. *L. 10. tit. 3. p. 1. ibi: Torneamento es una manera de uso de armas, que hacen los Cavalleros, è los otros omes en algunos logares, è acacese à las vegadas, que miran algunos de ellos. Dicitur Torneamentum à quodam verbo Græco, quod circuire significat juxta Covarr. in Thesaur. Ling. Hisp. V. Tornio. Vel juxta vulgare Italicum, à circuitu, & regressione pugilum, ut ait *Greg. Lop. in L. 10. tit. 13. p. 1.* vel à ludo Trojano, quasi Trojamentum. Sic Virgil. postquam latè hos ludos retulerat *Æneid. 5.* concludit: *Trojaque tunc pueri, Trojanum dicitur agmen. Vid. Dictionar. de Trevoux. V. Tournoy.* Aliquando significat bellum cruentum, ut in *L. 18. tit. 26. p. 2. l. 27. tit. 23. p. 2.* Sed regularitèr est quædam repræsentatio, vel figura belli, & cujus in Hispania satis frequens est usus, & vocatur *Tornio, Justas, Cañas, Alcanzias, &c.* Sed quia ex his torneamentis periculum animæ, & corpori potest imminere, prohibentur Jure Canonico sub privatione Ecclesiasticæ sepulture si quis ibi occidatur. *c. 1. c. fin. b. t.* Non tamen sunt neganda Sacramenta, si ea moriens penitentia ductus petat. *c. 6. 26. q. 6. l. 10. tit. 13. p. 1. Barbos. & Gonz. in c. 1. b. t.* In his torneamentis insaufte fuit occisus Henricus II. Rex Galliarum à Comite de Montgomery. Jure Civili antiquo absolute torneamenta, etiam periculosa, permittebantur. *L. 7. §. 4. ff. ad Leg. Aquil. Secus de Jure Ci.**

Civili novo. *L. un. C. de Gladiat. ibi: Cruent a spectacula judicio Civili, & domesticæ quiete non placent, quia propter omnino gladiatores esse prohibemus.* Hodie verò, si torneamenta, ita moderate fiant, ut per se non detur periculum cadis, vel vulnerationis, nisi forte per accidens: omni jure licita sunt Laicis, secus Clericis, quorum statum non decent teste Orbis Christiani universali consuetudine. *Barbos. in c. 1. b. t. Gonz. in c. fin. b. t. in 6.* Ob idem periculum corporis, & animæ est prohibita agitatio taurorum, vel ferarum à S. Pio V. ann. 1567. & imposita excommunicatio major in Dominos, qui eas permittunt: & qui ibidem decedunt privantur Ecclesiastica sepultura. In Hispania tamen nostra ob dexteritatem, audaciam, & inclinationem gentis, tales agitationes permittuntur Laicis à *Greg. XIII. & Clem. VIII.* dummodo non fiant in die festo, & provideatur, ne alicuius mors, in quantum fieri possit, sequatur. *Azor. p. 3. lib. 2. cap. 15. Gutier. Canon. QQ. lib. 1. cap. 7. Barb. in cap. 1. b. t. n. 3. Gonz. in c. fin. eod. n. 7.*

TIT. XIV.

De Clericis pugnantibus in duello.

173 Agitur in presenti de pugnantibus in duello, tam Clericis, ut Rubrum expressè docet, quam Laicis ut continetur in Nigro: quod in hac parte latius patet, quam Rubrum. *Duellum igitur est, quasi duorum bellum: & idè Græcè dicitur Monomachia, c. 22. 2. q. 5. Est etenim singulare certamen duorum inter se ex consensu susceptum.* Aliquando solemniter fiebat, scilicet per litteras provocatorias, seu chartulam denuntiationis Hispanè: *Cartel*, adversario missas, assignando locum securitatis quem campum francum appellant, & testes adhibendo: quos paternos, seu secundantes vocant. Quod si hæc solemnitates desint, privatum duellum dicitur. In nostra Hispania erat olim valde frequens duellorum usus, de quibus, & eorum solemnitatibus late agitur in *tit. 3. & 4. p. 2. & in tit. 8. lib. 8. R. C.* Et quidem in *L. 2. tit. 3. p. 2.* dicitur: *E debese facer el Riepto ante el Rey, è por Corto, è non ante Rico. Ome, nin Merino, nin otro. Oficial del Reyno. Et in L. 2. tit. 4. p. 2. di. Tom. II.*

*citur: E debeses el Rey dar plazo, è señalarles dia que lidien, è mandarles con què armas se combatan, è darles Pieves que les señalen el campo, è lo amojonen, è gelo demuestren; porque entendiãan, è sepan ciertamente por què lugares son los mojonos del campo, è que non han à salir si non por mandado del Rey, è de los Fieles. E despues que esto ovieren fecho, banlos de meter en el medio del campo, è partirles el Sol, è debenles decir, ante que se combatan, como han de facer, è ver si tienen aquellas armas, que el Rey mandò, è mas, è menos: è debe el reptador acometer primeramente al reptado, pero si el reptador non lo acometiesse, puede el reptado acometer a el si quisiere. Duellum igitur omni jure est prohibitum. 1. Jure Naturali, siquidem cum nullus privatus sit Dominus membrorum suorum, nec vitæ alterius, nullomodo est illi liberum, nec permittum, in periculum tale suam, vel alterius vitam, vel etiam salutem æternam, præcipitare. 2. Jure Divino: quia Dominus in sua Lege præcipit: *Exod. 20. & Deut. 5. Non occides.* Et Christus Dominus apud *Matth. 5. v. 21.* ait: *Audistis, quia dictum est antiquis: non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio. Nam sibi Deus reservavit dominium in hominum vitas. Deut. 32. v. 39. Ego occidam, & ego vivere faciam. 3. Jure Civili, in L. un. C. de Gladiat. Cujus decisio, licet tantum sit erga congregientes in ludo Gladiatorum, vel qui iè ad pugnam cum bellis pretio locabant, tamen extenditur ad duellentes, juxta communem sensum DD. 4. Jure Ecclesiastico in toto hoc titulo, & *Trid. sess. 25. de Reform. cap. 19. & ex Const. Pij IV. ann. 1560. Gregor. XIII. ann. 1582. Clem. VIII. ann. 1592.* Denique jure nostro Hispano hodierno est omnino prohibitus usus duellorum sub gravibus penis. *L. 10. tit. 8. lib. 8. R. C.* & adhuc severius, & exitus jubentur puniri duellentes à nostro vigilantissimo Catholicoque Monarcha Philippo V. in speciali Decreto, quo duellorum usus à nostra Hispania exterminatur. Illicitum ergo est duellum ad vindictam injuriam illatam: quia non licet autoritate privata vindictam sumere, cum ad hoc sit constitutum iudicis officium. *L. 14. C. de Judicis, nec ad virium, & peritiæ militaris vanam ostensionem: siquidem ex tam vana causa, non est sumendum adeo periculoso iudicium; arg. c. 1. de Torn. am. Antiquitus plures duellum indicabantur ad manifestationem veritatis, innocentie, aut justitie. Sed cum hoc***